

ביאור נשגב של ה"תולדות יעקב יוסף" צריך להיות מ"בני אהרן" לקרב רשעים לתשובה אבל צריך להיזהר מאד "לנפש לא יטמא"

בתרגום ללשון הקודש:

"אותו צדיק צריך לרדוף אחר הרשע ולקנות אותו בכסף מלא, כדי שיעביר ממנו אותה זוהמא [של עוונותיו] ועל ידי זה יוכנע הסטרא אחרא, ויעשה בכך את נפשו [של הרשע] משום שנחשב עליו כאילו הוא ברא אותו. וזהו השבח שמתעלה בו כבודו של הקב"ה יותר משבח אחר, והתעלות זו היא יותר מהכל. מהו הטעם, לפי שהוא גרם להכניע את הסטרא אחרא ולהעלות כבודו של הקב"ה, ועל זה כתוב באהרן (מלאכי ב-1) ורבים השיב מעון, וכתוב (שם ה) בריתי היתה אתו."

בהמשך הדברים מרבה הזוהר הקדוש לתאר, שבחו ושכרו הנפלא של אותו אדם המשתדל להחזיר את הרשעים בתשובה ולקרבם לאביהם שבשמים:

"תָּא חֲזִי, כֹּל מֵאֵן דְּאֶחִיד בְּיָדָא דְחִיבָא, וְאֶשְׁתַּדַּל בֵּיהּ לְמִשְׁבַּק אֶרְחָא בִישָׁא, אִיהוּ אֶסְתַּלַּק בְּתַלְתַּ סְלוֹקִין מֵה דְלָא אֶסְתַּלַּק הֵכִי בְר נֶשׁ אֶחְרָא, גְּרִים לְאֶכְפִּיָּא סְטָרָא אֶחְרָא, וְגָרִים דְּאֶסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בִיקְרִיָּה, וְגָרִים לְקִיָּמָא כֹּל עֲלֵמָא בְּקִיּוּמִיהּ לְעֵילָא וְתַתָּא, וְעַל הַאי בְר נֶשׁ כְּתִיב (שם) בְּרִיתִי הִיְתָה אֶתוּ חַחִים וְהִשְׁלוֹם, וְזָכִי לְמַחְמִי בְּנִין לְבָנִי, וְזָכִי בְהַאי עֲלֵמָא, וְזָכִי לְעֲלֵמָא דְאֶתִּי, כֹּל מֵאֵרִי דִינִין לֹא יִכְלִין לְמִידֵן לִיה בְּהַאי עֲלֵמָא, וּבְעֲלֵמָא דְאֶתִּי עֹאֵל בְּתַרְסֵר תַּרְעֵי וְלִית מֵאֵן דִּימְחִי בִידֵיהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים קיב-1) גָּבוּר בְּאֶרֶץ יְהִיָּה זִרְעוּ דוֹר יִשְׂרָאֵל יְבוֹרֶךְ, הוֹן וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד, זָרַח בְּחֶשֶׁן אֹר לְיִשְׂרָאֵל וְגו'."

בתרגום ללשון הקודש:

"בא וראה, כל מי שאוחז בידו של הרשע ומשתדל עמו לעזוב את הדרך הרעה, הרי הוא עולה בשלש עליות מה שלא עולה כך שום אדם אחר, גורם להכניע את הסטרא אחרא תחת הקדושה, וגורם שיתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, וגורם לקיים את כל העולם בקיומו

בפרשתנו פרשת אמור דבר בעתו מה טוב להתבונן בפתיחת הפרשה (ויקרא כא-א): "ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו". ופירש רש"י כפל הלשון: "אמור אל הכהנים", "ואמרת אליהם", ומקור הדבר בגמרא (במות קיד.): "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים". כלומר הכהנים הגדולים צריכים לשמור גם על הכהנים הקטנים שלא יטמאו בטומאת מת.

בספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" מבאר מצוה זו בדרך עבודה, על פי הידוע כלל גדול שכל תרי"ג מצוות התורה הן נצחיות, כי אפילו המצוות שניתנו רק לכהנים או ללויים שייכות בדרך עבודה לכל אחד מישראל, הנה כי כן ראוי להתבונן איך כל אחד מישראל יכול לקיים מצוה זו להיות בבחינת "כהנים" העובדים את ה'.

וביאר בדברי קדשו כי הן אמת שמצוה זו כפשוטה ניתנה לכהנים בני אהרן, אולם יש כאן גם כן רמז לכל ישראל שהם בבחינת כהנים, כמו שאמר הקב"ה בשעת מתן תורה (שמות יט-1): "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", מצד היותם עובדים עבודת הקודש בעסק התורה ובקיום המצוות, ועל כך ניתנה מצוה זו בדרך רמז לכל אחד מישראל, שלא יקשטו רק את עצמם בתורה ובעבודה, אלא ידאגו גם לאחיהם מישראל שסטו מן הדרך לקרבם לתורה ולמצוות וציין למה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קכח): דברים נפלאים בענין זה:

"ההוא זכאָה בְּעֵי לְמִרְדָּף בְּתַר חִיבָא וְלְמִקְנֵי לִיה בְּאֶגְר שְׁלִים, בְּגִין דִּיעֵבֵר מְנִיהּ הוּא זוּהֵמָא וְיִתְפַּפֵּיָא סְטָרָא אֶחְרָא, וְיַעֲבִיד לְנַפְשִׁיהּ בְּגִין דִּיתְחַשֵּׁב עָלֶיהּ כְּאִילוּ הוּא בְּרָא לִיה, וְדָא אִיהוּ שְׁבַחַא דִּיסְתַּלַּק בֵּיהּ יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְתִיר מְשַׁבַּחַא אֶחְרָא, וְאֶסְתַּלַּקוּתָא דָּא יְתִיר מְכַלָּא. מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּאִיהוּ גְרִים לְאֶכְפִּיָּא סְטָרָא אֶחְרָא וְלֹאֶסְתַּלַּקָא יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּאֶהֲרֹן, (מלאכי ב-1) וְרַבִּים הִשִּׁיב מֵעוֹן, וְכְתִיב (שם ה) בְּרִיתִי הִיְתָה אֶתוֹ."

למעלה ולמטה, ועל אותו בן אדם כתוב (שם), בריתי היתה אתו החיים והשלום, וזוכה לראות בנים לבניו, וזוכה בעולם הזה וזוכה לעולם הבא, כל בעלי הדינים אינם יכולים לדון אותו בעולם הזה, ובעולם הבא נכנס בשנים עשר שערים ואין מי שימחה בידו, ועל זה כתוב, (תהלים קיב-1) גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, זרח בחושך אור לישרים וגו'."

לפי האמור מפרש ה"תולדות יעקב יוסף" לימוד המצוה בפרשתנו לכל אחד מישראל: "ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים", בני ישראל המשרתים את הקב"ה בעסק התורה ובעבודת ה', "בני אהרן", שילכו בדרכו של אהרן אשר השיב רבים מעון, "ואמרת אליהם", כמו שפירש רש"י: "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים", שהגדולים יקשטו לא רק את עצמם בתורה ובעבודת ה', אלא ידאגו לקרב גם את "הקטנים" שנפלו ברשת היצר וירדו מהדרך הישרה, להחזירם בדרכי נועם לתורה ולעבודת ה'.

כל אחד יכול להיות "בני אהרן" על ידי שנהיה תלמידיו

ויש להוסיף תבלין לדבריו הקדושים בפירוש הפסוק: "אמור אל הכהנים בני אהרן", על פי מה ששינינו במשנה (אבות פ"א מ"ב): "הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". נמצינו למדים מדברי הלל הנשיא הוראה ברורה לכל אחד מישראל: "הוי מתלמידיו של אהרן", ללמוד ממנו להיות אוהב שלום ורודף שלום, ולקרב את כל אחד מישראל לתורה.

והנה שינינו בגמרא (סנהדרין צ"ט): "כל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, שנאמר (בראשית יב-ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן". ומפרש המהרש"א בחידושי אגדות (שם): "הנפש שזכר הוא נפש אדם אשר עשו, כי טרם היותו יודע דרכי התורה מותר אדם מן

תולדות יעקב יוסף: "אמור אל הכהנים" עובדי ה', "בני אהרן" שילמדו מאהרן לקרב את הרשעים לאביהם שבשמים

הקב"ה מוסיף להזהיר, שמוותר לקרב את הרשעים בתשובה רק בתנאי "לנפש לא יטמא" שלא יתקלקל מהם

משל למי שיוזרד למים להציל את הטובע, צריך להיות חזק כדי שהטובע לא ימשוך אותו לתוך המים
מהר"ל פיסטינר: "על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא", להציל את חברו, "רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו"

הבהמה אין, ובידיעתו דרכי התורה תגדל יצירתו מכל שאר בעלי חיים, ונעשה אדם שזאת היתה תכלית בריאתו."

וכן שנינו עוד (תוספתא הוריות פ"ב מ"ז): "מנין שכל השונה פרק אחד לחבירו, מעלה עליו הכתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם, שנאמר (ירמיה טו-יח) ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון, כך כל המכניס בריה תחת כנפי השכינה, מעלין עליו כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם."

הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "אמור אל הכהנים", עובדי ה' בכל דור ודור, "בני אהרן", שישתדלו להיות מבני אהרן על ידי שיקיימו דברי הלל הנשיא: "הוי מתלמידיו של אהרן", ומפרש ואומר במה יהיו תלמידיו, "ואמרת אליהם", אשר מכפל הלשון "אמור ואמרת" למדנו: "להזהיר גדולים על הקטנים", שהגדולים יקרבו את הקטנים לתורה ולעבודת ה', ובכך הרי הם זוכים להיות "בני אהרן" כאילו ילדם, בהיותם תלמידיו שלמדו ממנו לקרב את הבריות לתורה ולעבודת ה'.

"לנפש לא יטמא בעמיו" אזהרה יתרה שלא יתקלקל מהם

נחזור לדברי ה"תולדות יעקב יוסף" שמפרש לפי זה המשך הכתוב: "לנפש לא יטמא בעמיו", כי בכך מזהיר אותנו הקב"ה, כי הן אמת שהחובה מוטלת על לומדי תורה ועובדי ה' להתחבר עם החוטאים כדי לקרבם לעבודת ה', אבל התנאי לכך הוא שיעמדו על המשמר להיות בטוחים, "לנפש לא יטמא בעמיו", שלא יתקלקלו ולא יטמאו מהם, כי מי שיוזרד למטה כדי להעלות את השוקע בתהומות הטומאה, צריך לברר תחילה בידיעה ברורה שהוא מספיק חזק שלא יטמא ח"ו.

בענין זה מצינו בכל ספרי ה"תולדות" "כתונת פסים" ו"צפנת פענח" שמרבה להביא פירוש ששמע, ובספרו "כתונת פסים" (פרשת אמור ופרשת פנחס) כתב ששמע הפירוש מהרה"ק רבי יהודה ליב מפיסטיין זצ"ל [מגדולי תלמידי הבעש"ט הקדוש זי"ע], לפרש הפסוק (תהלים לב-ו): "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו".

הענין בזה כי חסיד הוא זה שיוזרד ממדרגתו, כדי להחזיר בתשובה את אלו שתעו מהדרך הישרה, לכן הוא צריך להתפלל לה' "לעת מצוא", שכאשר ימצא לפניו אדם הטובע במימי התאוות, וצריך לרדת אליו כדי להצילו ולהחזירו בתשובה, "רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו", שלא יטבע ח"ו יחד עמו בשטף מים

רבים שיגיעו אליו, אלא יזכה להוציאו מהמים העמוקים ולהחזירו בתשובה.

דבר בעתו מה טוב לצרף מה שכתב המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע ב"עבודת ישראל" (חנוכה), לבאר בדרך עבודה מאמר הגמרא (שבת כא:): "נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו". פירוש, נר חנוכה הוא זכר לנס שהדליקו את המנורה בשמן טהור, והוא רמז על אור תורה כמו שכתוב (משלי ו-כג): "כי נר מצוה ותורה אור", וכן מבואר בגמרא (בבא בתרא כה:): "הרוצה שיחכים ידריס וסימנך מנורה בדרום".

לפי זה מבאר ה"עבודת ישראל" בלשון קדשו: "נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, כי עיקר הארת חנוכה לכל מי שיש בכוחו להמשיך הקדושה מבחוץ, רצוני לומר לאותם העומדים עדיין מבחוץ ואינם משיגים הקדושה, ולהאיר לכל העולמות שיכירו וידעו כי ה' לבדו הוא המושל בכל אפסי ארץ".

אמנם "בשעת הסכנה", שיש חשש שבמקום שהוא יתקן את העומדים בחוץ, עלולים הם לקלקל ח"ו במעשיהם להעומדים בפנים, "מניחה על שלחנו ודיו", יעבוד את ה' בעצמו לו ולבני ביתו, ואל ינסה להשפיע לאחרים להחזירם בתשובה, שהרי יש חשש גדול שיתקלקל על ידם, והרי זה עולה בקנה אחד עם אזהרת הכתוב כאן: "לנפש לא יטמא בעמיו".

צריך להתקשר בחבל עם הקב"ה לפני שמציל את חברו מטביעה במים

ב"תולדות יעקב יוסף" (פרשת בהעלותך) מבאר מהי העצה, שיוכל לרדת להציל את חברו מלטובע במים הזידונים בלי חשש שגם הוא יטבע בהם, שיתקשר תחילה היטב בחבל רוחני עם הקב"ה, כדרך היורד לבור עמוק שמתקשר תחילה בחבל מלמעלה, הנה הדברים בלשון קדשו:

"שמעתי ביאור פסוק על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, כי הטובע בנהר, וחבירו רוצה להצילו, [הטובע] מושכו [למצילון] עמו [ויש סכנה שגם הוא יטבע], וזהו שאמר רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, והתקנה לזה שיקשר את עצמו תחלה בו יתברך וכו'".

עצה נפלאה זו מבוארת ביתר הרחבה ב"תולדות יעקב יוסף" (פרשת נשא):

"והחכם אשר עיניו בראשו, קודם שירד מצרימה, והוא ירידה ממדרגתו שהיה בה תחילה, צריך לקשר את עצמו תחילה בדביקות השם יתברך, שגם אם ירד מטה לטעם הנ"ל, או להעלות גם מדרגות התחתונים אשר ירד להם כדי להעלותו הניצוצין, או להעלות בני אדם ובני איש שהם במדרגה תחתונה.

כאשר זכרתי במשל השר היורד להעלות בן המלך שנעשה הדיוט וכו', אם יקשר את עצמו תחילה בדביקה וחשיקה וחפיצה בו יתברך, אז לא תיפרד בין הדבקות גם אם ירד לשם, שיזכה לחזור ולעלות, וכמו שהיורד לבור קושר את עצמו תחילה בחבל, כדי שיאחז בו לעלות מהבור, כך שורש ישראל הם (דברים לב-ט) יעקב חבל נחלתו, לאחוז בו בחבל זה הקשור בו יתברך ולעלות בו, וזהו סוד דעייל ונפיק".

בדרך הפשט הכוונה בזה, כי לפני שיוזרד להציל את חברו מאיזו תאוה רעה ששקע בה, הוא צריך לבדוק תחילה אם הוא עצמו מספיק חזק בענין זה, ויקשר עצמו עם הקב"ה לחזק ענין זה ביתר שאת וביתר עז, ורק אז יוכל בזהירות לרדת ממדרגתו, כדי להעלות את חברו ששקע במצולות התאוות, אבל אם הוא עצמו אינו חזק מספיק בענין זה, הרי ברור שאסור לו לעסוק בהצלת אחרים, כאשר יש סכנה שהוא עצמו ישקע יחד עם הטובע.

ומפרש שם זו מסירת הנפש האמיתי, כי אם מוסרים עצמנו למיתה עבור כבוד ה', אזי לא מסרנו נפשינו רק את גופינו ולא השלכנו נפשינו מנגד, אבל אם עושים דבר שעל ידי זה גורמים כריתת הנפש, שיועד שנפשו ירד לשאול לאבדון, ואף על פי כן לא נמנע מלעשות זאת כי יתקדש השם יתברך בזה, זו היא מסירת הנפש האמיתי.

והנה אהרן הצדיק הבין מזבח שלפניו, היינו שראה את חור שנהרג על שמסר נפשו שלא לעשות העגל, ואם ישלחו יד גם בו אזי אין תקומה ח"ו לשונאי ישראל, אמר אהרן בלבו מוטב שיתקיימו ישראל ויאבד הוא, ויהיה מדת הדין מתוחה נגדו והמה ימלטו. אולם הבוחן לבבות ידע שכוונת אהרן היתה לתכלית אהבת הבורא ברוך הוא, שלא יאבד אומה שלימה, וגדולה עבירה לשמה, על כן נבחר הוא וזרעו אחריו להיות כהן גדול."

אהרן למד מהקב"ה שאמר: "מוטב יכנס החץ בי ולא בבני"

כעבדא קמיה מאריה נראה להוסיף תבלין ליישב פליאת ה"חתם סופר" על אהרן, איך מלאו לבו לעשות את העגל שהוא עבודה זרה, כי טרם שירד ממדרגתו הגדולה כדי להציל את ישראל מכליה על ידי שעשה את העגל, התקשר בקדושתו בחבל האלקי למעלה עם הקב"ה כדי שיחונן אותו דעת כדת מה לעשות, והאיר הקב"ה את עיניו שילך בדרכו שגם הוא יתברך ירד כביכול ממדרגתו הגדולה, כדי להוציא את ישראל ממצרים ולהצילם שלא ישקעו בנ' שערי טומאה, כמו שכתוב בפרשת יתרו (שמות יט-ד): "אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי".

ופירש רש"י: "הנשר הזה אינו מתיירא אלא מן האדם, שמא יזרוק בו חץ לפי שאין עוף פורח על גביו, לכך נותנו על כנפיו אומר, מוטב יכנס החץ בי ולא בבני, אף אני עשיתי כן (שמות יד-יט) ויסע מלאך האלקים וגו' ויבא בין מחנה מצרים וגו', והיו מצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות והענן מקבלם".

ותמה ב"עבודת ישראל" (שם) מי הוא זה שיש בכוחו ח"ו לירות בחיצים שלא ברשות יוצרנו, עד כדי כך שהקב"ה אומר כביכול: "מוטב יכנס החץ בי ולא בבני". ומתרץ בלשון קדשו:

"אלא הענין הוא כך, כי בשעת יציאת מצרים וקריעת ים סוף, וכן בכל זמן כשמגדיל הבורא ברוך הוא חסדיו על עמו ישראל רוצה המקטרג לקלקל, כמו שאיתא שאמר השר

עצת ה"תולדות יעקב יוסף" שיתקשר עם הקב"ה בחבל טרם שיוורד לים כדי להעלות משם את הרשע

אהרן לפני שמסר את נפשו לעשות את העגל כדי להציל את ישראל מכליה קשר עצמו בחבל עם הקב"ה

אהרן למד מהקב"ה שאמר: "מוטב יכנס החץ בי ולא בבני", וכך אמר אהרן: "מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל"

עבודת הכהן הגדול בקודש הקדשים: "אחת למעלה", להיות קשור עם הקב"ה למעלה כדי שלא יפול "שבע למטה"

העצה של הזוהר הקדוש, להתקשר תחילה עם הקב"ה בחבל לפני שיוורד להציל את הרשעים.

רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה, על פי מה שמצינו במדרש כי אהרן זכה להיות כהן גדול בזכות שמסר נפשו לסייע לישראל לעשות את העגל, כמבואר במדרש (ויק"ר יג) על הפסוק (ויקרא ח-ב):

"קח את אהרן ואת בניו אתו וגו', זה שאמר הכתוב (תהלים מה-ח) אהבת צדק ותשנא רשע... בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, בתחלה הלכו אצל חור אמרו לו קום עשה לנו אלהים, כיון שלא שמע להן עמדו עליו והרגוהו... ואחר כך הלכו אצל אהרן אמרו לו קום עשה לנו אלהים, כיון ששמע אהרן כן מיד נתיירא..."

אמר אהרן מה אעשה, הרי הרגו את חור שהיה נביא, עכשיו אם הורגים אותי שאני כהן, מתקיים עליהם המקרא שכתוב (איכה ב-כ) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ומיד הם גולין... אמר אהרן אם בונין הן [את העגל] אותו הסרחון נתלה בהן, מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל... אמר לו הקב"ה לאהרן, 'אהבת צדק', לצדק את בני ושנאת מלחיבן, 'על כן משחך אלקים אלקיך', אמר לו, חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה, קח את אהרן ואת בניו אתו".

ותמה על כך ה"חתם סופר" ב"תורת משה" (פרשת כי תשא ד"ה ויעשהו): "הלא איסור עבודה זרה יהרג ואל יעבור, ואיך מלאו לבו לעבור עבירה זו... וגדולה מזו שאחר מעשה העגל נעשה כהן גדול ומהיכן זכה לכך". ומתרץ בלשון קדשו:

"ויש לומר כן. בספרי מוסר הביאו בשם חסיד אחד שאמר, אם היה נגזר מן השמים שעל מצוה נקבל עונש ועל עבירה נקבל שכר, הייתי עושה מצוה ולא עבירה מאהבת ה', אחרי שידעתי שרצון קוני היה לעשות מצוה, הגם שמעניש אותי על כך אף על פי כן לעשות רצונך אלקי חפצתי.

והנה ראוי לדעת כי מקור דבריו הקדושים הוא בזוהר הקדוש (פרשת וירא קיב), כי אברהם אבינו טרם שירד למצרים ערות הארץ, קשר עצמו תחילה בחבל עם הקב"ה כדי שלא יפול בטומאת מצרים למטה, אלא יוכל לצאת משם בשלום בלי חטא:

"את־דָּבֶק אֲבָרְהָם בְּמַהִימְנוּתָא כִּד נַחַת לְמַצְרַיִם וְכִד אָזַל לְאַרְעָא דְפְלִשְׁתִּים. [משל] לְבַר נֶשׁ דְּבָעָא לְנַחְתָּא גו' גּוּבָא עֲמִיקָא, דְּחֵיל דְּלָא יְכִיל לְסַלְקָא מְגו גּוּבָא, מָה עֲבַד, קֶשֶׁר חַד קֶשֶׁרָא דְחָבַל לְעֵילָא מִן גּוּבָא, אָמַר הוּאִיל דְּקֶשֶׁרִינָא קֶשֶׁרָא דָא, מִכָּאן וְלְהָלָאָה אִיעוּל תַּמָּן. כֶּן אֲבָרְהָם בְּשַׁעְתָּא דְבָעָא לְנַחְתָּא לְמַצְרַיִם, עַד לָא יִיחֹת תַּמָּן קֶשֶׁר קֶשֶׁרָא דְמַהִימְנוּתָא בְּקַדְמִיתָא לְאַתְתַּקְפָּא בֵּיהּ וְלִבְתַּר נַחַת, אוּף הֲכִי נִמְי כִּד עָאֵל לְאַרְעָא דְפְלִשְׁתִּים".

בתרגום ללשון הקודש:

"נתדבק אברהם באמונה כאשר ירד למצרים וכאשר הלך לארץ פלשתים. [משל] לבן אדם שרצה לרדת לתוך בור עמוק, והיה ירא שלא יוכל לעלות מן הבור, מה עשה, קשר קשר אחד של חבל למעלה מן הבור, אמר מאחר שקשרתי קשר זה, מכאן והלאה אכנס שם. כך אברהם בשעה שרצה לרדת למצרים, עד שלא ירד שם קשר קשר של אמונה בתחילה להתחזק בו ואחר כך ירד, וכן היה גם כאשר נכנס לארץ פלשתים".

אהרן התקשר עצמו בחבל עם הקב"ה לפני שעשה את העגל

אמנם ראוי להתבונן לפי הפירוש הנשגב של ה"תולדות יעקב יוסף", שמפרש רמז המצוה: "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו", שמצד אחד נצטוו כל ישראל להיות בני אהרן: "להזהיר גדולים על הקטנים", לקרב את הרשעים לאביהם שבשמים, ומצד שני הוזהרו: "לנפש לא יטמא בעמיו", שלא ישקעו גם הם בטומאת הרשעים, וצריך ביאור היכן רמוז כאן

”אחת למעלה ושבע למטה” כשקשורים למעלה אין נופלים למטה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שבחר הקב"ה לתת לאהרן שכר על מסירות נפשו באומרו: "חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה", על פי המבואר בזהר הקדוש (אדרא רבא פרשת נשא קלב): פירוש הכתוב (תהלים קלג-א): "הִנֵּה מֵה טוֹב וּמֵה נְעִים שְׁבַת אֲחִים גַּם יָחַד, גַּם לְרֵבּוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל דְּלִתְתָּא, דְּכָל זְמָנָא דְכִהְנָא רַבָּא דְלִתְתָּא מְשַׁמֵּשׁ בְּכַהוֹנָא רַבָּא, כְּכַיְכּוֹל כֹּהֵן גָּדוֹל דְלַעֲיָלָא מְשַׁמֵּשׁ בְּכַהוֹנָא רַבָּא". פירוש, כל זמן שהכהן הגדול של מטה משמש בבית המקדש בכהונה גדולה, משמש הקב"ה כנגדו בכהונה גדולה למעלה, הרי לנו דברים ברורים שהקב"ה כביכול הוא כהן גדול למעלה בזכות העבודה של הכהן הגדול למטה.

מעשה מכיון שבמעשה העגל דבק אהרן עם הקב"ה למסור את נפשו כדי להציל את ישראל מכליה, באותה הדרך שירד הקב"ה להציל את ישראל ממצרים באומרו: "מוטב יכנס החץ בי ולא בבני", וממנו יתברך למד אהרן גם כן לומר: "מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל", לכן מכל שבט לוי זכה דוקא הוא להיות כהן גדול, אשר בזכות עבודתו בבית המקדש למטה משמש הקב"ה גם כן בכהונה גדולה למעלה.

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה עבודתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים, כשנכנס בקודש הקדשים למקום שהקב"ה הכהן הגדול השרה שם את שכינתו בין שני בדי הארון, לזרוק שם את הדם: "אחת למעלה ושבע למטה", כמו ששנינו במשנה (יומא נג): "נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו, נכנס למקום שנכנס [רש"י: "לבית קדשי הקדשים"] ועמד במקום שעמד [בין הבדים], והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה".

לפי האמור יש לומר הביאור בזה, שהכהן הגדול עשה בכך פועל דמיון להמשיך כפרה לישראל, על ידי שיזכרו תמיד להתקשר עם הקב"ה שהוא אחד יחיד ומיוחד בבחינת "אחת למעלה", ועל ידי זה יזכו להתחזק בבחינת "שבע למטה", שאפילו בשעה שהיצר הרע שיש לו שבעה שמות (סוכה נב). יפילם בשבעה כוחותיו, יתקיים בהם מקרא שכתוב (משלי כד-טז): "כי שבע יפול צדיק וקם".

ומבאר ה"בני יששכר" הכוונה בזה, שמרוב חיבתו לישראל עשה הקב"ה כביכול עבירה לשמה. וזהו שאמר הקב"ה: "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה" - "ועברתי" דייקא, לעשות עבירה לשמה להיכנס למקום טומאה, "והכיתי כל בכור בארץ מצרים". וזהו שמפרש בזהר הקדוש שכל מקום שנאמר "ועברתי" הכוונה "שעבר על שורת הדין", דהיינו שעבר כביכול על דיני תורה בבחינת עבירה לשמה.

מעשה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מנין למד אהרן למסור את נפשו לעשות את העגל כדי להציל את ישראל מכליה, ולפי המבואר זכה לכך על ידי שקישר את עצמו בחבל בדביקות גדולה עם הקב"ה, ועל ידי זה האיר הקב"ה את עיניו שילך בדרכיו כמו שכתוב (דברים כח-ט): "והלכת בדרכיו", וכמו שירד הקב"ה ביציאת מצרים למקום טומאה ועבודה זרה בבחינת עבירה לשמה, כדי להציל את ישראל באומרו: "מוטב יכנס החץ בי ולא בבני", כן עשה אהרן שירד ממדרגתו למקום טומאה לעשות את העגל, כדי להציל את ישראל מכליה באומרו: "מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל".

הנה כי כן זהו ביאור הרמז של ה"תולדות יעקב יוסף" במצוה הנצחית: "אמור אל הכהנים", המשרתים את ה' בעסק התורה ובעבודת ה', "בני אהרן", שיהיו בני אהרן ללמוד ממנו שמסר נפשו לרדת ממדרגתו להציל את ישראל מכליה בחטא העגל, על ידי שקשר עצמו בחבל בדביקות עם הקב"ה ללכת בדרכו שאמר: "מוטב יכנס החץ בי ולא בבני", וכך אמר גם אהרן: "מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל".

"ואמרת אליהם, להזהיר גדולים על הקטנים", שגם הם ילכו בדרכו של אהרן לשמור על הקטנים שסטו מהדרך הישרה להחזירם למוטב, ובזכות הדביקות עם הקב"ה כמו שעשה אהרן מובטח להם, "לנפש לא יטא בעמיו", שיוכלו להציל את החוטאים ולהישאר בקדושתם, ועל כך הבטיחו חכמינו ז"ל (אבות פ"ה מ"ח): "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו", כי המזכה את הרבים להחזירם בתשובה אין חטא בא על ידו, כי יש לו שמירה גדולה מאת הקב"ה שישאר בקדושתו ועוד יעלה מעלה מעלה.

הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, ומדוע אתה ברוך הוא נושא פנים להם. וזה הקטרוג נקרא חיצים שמורה [גם על קטרוג] בלשון, כמו שכתוב (ירמיה ט-ז) חץ שחוט לשונם וכיוצא בהם.

ואף על פי כן הקב"ה מגדיל חסדו, ודן את דיניו ומוציא משפטינו לאורה ומסיר כל המקטרגים וסותם פיהם. וזה שכינה הכתוב, ואשא אתכם על כנפי נשרים, ואומר מוטב יכנס החץ בי, שהקב"ה מסיר הקטרוג מעל עמו ישראל ולא יכנס בהם החץ, ומקבל על עצמו כביכול להשיבם תשובה ניצחת ולהסיר כל תלונה".

למדנו מדבריו הקדושים כי ענין החיצים שקיבל הקב"ה כביכול ביציאת מצרים מהמקטרגים, הוא לפי המבואר במדרש (שמו"ר כא-ז): "בשעה שיצאו ישראל ממצרים, עמד סמאל המלאך לקטרג אותן, אמר לפני הקב"ה, רבונו של עולם עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת כוכבים ואתה קורע להם את היס".

”ועברתי בארץ מצרים” בבחינת עבירה לשמה

ונראה להרחיב עוד בביאור ענין החיצים שקיבל הקב"ה כביכול, על פי מאמר המדרש (שמו"ר טו-ה): "אמר רבי שמעון, גדולה חיבתן של ישראל, שנגלה הקב"ה במקום עבודת כוכבים ובמקום טינופת ובמקום טומאה בשביל לגאלן". ותמיהו המפרשים הלא מבואר בגמרא (סנהדרין ט). שהקב"ה הוא כהן, ואם כן איך ירד הקב"ה למצרים שהיא מקום טומאה הלא כהן אסור לטמא עצמו.

ומצינו ישוב על זה ב"בני יששכר" (ניסן מאמר ד דרוש ז על דרך הדרוש) על פי מה שכתוב (שמות יב-יב): "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, והכיתי כל בכור בארץ מצרים, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'". ודרשו בזהר הקדוש (פרשת בא לו): שכל מקום שנאמר "ועבר" "ועברתי" "ויעבר", פירושו, שעבר הקב"ה כביכול על שורת הדין כדי לעשות דין או רחמים, ודרשו כן ממה שכתוב (שם כג): "ויעבר ה' לנגוף את מצרים, מאי ועבר, דעבר על שורי דינא".

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב היו"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com